

Fernando Sor'un 'Les Folies D'Espagne Variees, Et Un Menuet' Eserinin Görsel Tasarım Önerisine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Opinions Regarding the Visual Design Proposal of Fernando Sor's 'Les Folies D'Espagne Variees, Et Un Menuet'

Meyrem Deveci, Van YYÜ, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, 0000-0001-7260-5816

Mohammad Ranjbari, Van YYÜ, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, 0000-0002-3090-2422

Özet

Bu çalışmada 19. yüzyılın ilk yarısına ait bir gitar eseri olan La Folia ele alınarak eserin teması, I, II, III ve IV çeşitlemenin (*variation*) görsel tasarımı yansıtılmaya çalışılmıştır. Araştırmada menuet hariç, diğer 5 bölüm için özellikle eserin dönemini yansıtan, görsel tasarımın estetiği ve müziğin ritmik duygusu aktarıldığı görsel tasarım kompozisyonları tasarlanmıştır. Söz konusu eser, araştırmacı (gitarist) Doç. Dr. Ranjbari tarafından ve görsel tasarımcı Doç. Dr. Deveci'nin bilgilendirici sunumu ve görsel tasarımları dinleyici/izleyiciye hareketsiz görseller biçiminde dijital ekranda yayınlanmıştır. Bu etkinlik Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Prof. Dr. Cengiz Andiç Medya Merkezi'nde 'Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi' adıyla gerçekleştirilmiştir (2025). Eserin her çeşitlemesi için tasarlanan görsel tasarım, dinleyicilere müziğin eşliğinde tema ve çeşitlemelerin çalınma süresi boyunca dijital dev ekranda katılımcıya izletilmiştir. Disiplinlerarası çalışmada izleyiciye eş zamanlı görsel ve işitsel düzeylerde müzik algılatılmaya çalışılmıştır. Görsel destekli dinletide izleyicinin eserle/sanatla görsel ve işitsel olarak bağlam kurması amaçlanmıştır. İzleyici, tasarlanan görsel kompozisyonlarla görsel dil aracılığıyla eser konusunda bilgilendirilmiş ve esere ilişkin görsel bir odağa yönlendirilmiştir. Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi gösteriminden sonra dinleyiciye açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formunun verileriyle; izleyicinin işitsel, görsel algısı sanatın iki disiplinine ilişkin iş birliği konusundaki izleyici görüşleri değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: La Folia, görsel tasarım, grafik tasarım, müzik, Les Folies D'Espagne, Fernando Sor, gitar.

Akademik Disiplin(ler)/Alan(lar): Müzik, müzik eğitim, görsel tasarım, grafik tasarım, disiplinlerarası sanat.

Abstract

This study presents and examines visual representations for the theme and variations I, II, III, and IV of La Folia, a guitar composition from the first half of the 19th Century. To this end, visual design compositions were created for five sections of the piece, excluding the minuet, that convey the reflections of the era, the aesthetic principles of visual design, and the rhythmic sentiment of the piece. The composition was performed by the researcher and guitarist Assoc. Prof. Dr. Ranjbar, accompanied by an informative presentation and the display of visuals designed prepared by Assoc. Prof. Dr. Deveci, at an event titled Visually Associative Guitar Recital, held at the Prof. Dr. Cengiz Andiç Media Centre of Van Yüzüncü Yıl University (2025). Each visual was displayed as a still image on a digital screen for the duration of the respective section of the piece, i.e. the theme or each variation. This interdisciplinary performance aimed to allow the audience to experience the music at the auditory and visual dimensions concurrently, with the added visual features intending to help the audience establish a multisensory connection with the artwork. The visual language embodied in the design compositions informed the audience about the artwork and guided their focus to a visual rendition of the piece. Following the Visually Associative Guitar Recital, audience feedback was gathered through qualitative response questionnaire consisting of open-ended questions. A descriptive analysis was performed on the data collected to evaluate the auditory and visual perceptions of the audience, as well as their opinions on the collaboration between the two artistic disciplines.

Keywords: La Folia, visual design, graphic design, music, Les Folies D'Espagne, Fernando Sor, guitar.

Academical Disciplines/Fields: Music, music education, visual design, graphic design, interdisciplinary art.

- **Sorumlu Yazar:** Meyrem Deveci.
- **Adres:** Van YYÜ, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı.
- **E-posta:** meymendeveci@yyu.edu.tr
- **Çevrimiçi yayın tarihi:** 18.05.2025
- **doi:** 10.17484/yedi.1639866

Geliş tarihi: 14.02.2025 / **Kabul tarihi:** 04.05.2025

1. Giriş

Disiplinlerarası bir yaklaşımla sanatın üretimi; sunumu ve izleyici/dinleyici kitlesi açısından, çeşitli alanlarda hem sanat eğitimi hem de çeşitli algısal modeller yaratmak bakımından önemlidir. Sesin, görsel imgenin ya da sanattaki hareketli imgenin zihin tarafından hemen kavranabilmesi için daima birbiriyle ilişkili bir görsel soyut ya da somut imgeye ihtiyacı vardır. Arnheim'in Görsel Düşünme kitabında tam da ifade ettiği şey budur: Bir imge, birbiriyle zihnin kavrayabileceği basit ve açıkça ilişkili biçimler olarak örgütlenmedikçe, anlaşılabilir, tikel bir olgu olarak kalır. İmgeleştirilen şey yalnızca görünümündeki özellikler sayesinde bir şey olarak görülmekte ve dolayısıyla anlaşılabilir kılınmaktadır (2012, s. 305). Sanatı deneyimlemenin duygusal ve zihinsel yönleri, özünde bir sanat eserinin izleyicide nasıl bir tepki uyandırabileceğiyle ve nasıl algılanabileceğiyle ilgilidir. Sanatı izleme deneyimi eserlerin ortaya koyma biçiminden oldukça etkilenir. Pek çok sanat türü ya da metodu birbirini tamamlamak ya da bir bağlamı kurabilmek için bir arada sergilenebilir. Bu durum disiplinlerarası bir sanat yaklaşımıyla gerçekleştirilir. Disiplinlerarası sanat izleyicinin ruhuna ve algısına çeşitli duyular aracılığıyla işler.

Sanatı ve sanatın içinde gördüğümüz bağlamı sanat deneyiminin kendisini kavramak, sanatın ve sanat estetiğinin hazzı açısından büyük önem taşır. Önemli sanat eserleri aynı anda dört düzeyde birden (algısal, duygusal, zihinsel ve tinsel düzeylerde) iletişim sağlayabilir. Hem sanata hem de gündelik dünyaya yönelik tepkilerimizi belirleyen öge; beden, yürek ve zihin arasındaki eş zamanlılıktır (Wands, 2006, s. 10). Araştırmada, La Folia'nın algısal, duygusal, zihinsel ve tinsel bağlamında izleyiciyle etkileşimi güçlendirmek için eserin teması ve çeşitlemelerine (*variaton*) yönelik eş zamanlı olarak işitsel sunumunun (canlı performansın) yanı sıra tasarımlar aracılığıyla ekrana yansıtılan hareketsiz görseller, görsel-işitsel, duygusal ve tinsel düzeyde iletişim sağlanması amaçlanmaktadır. Disiplinlerarası sanat yaklaşımı, disiplinlerin sentezi eserin yaratılma ve sunulma biçimiyle, izleyiciye farklı bir kavrayış ve deneyim yaşatılır.

Sanatçı herhangi yeni bir sanat ürünü yaratırken, tekrarlardan daima kaçınmak için çeşitli arayışlar içine girer. Bunun için kimi zaman çeşitli metotları sentezlemeyi ya da çeşitli disiplinlerden yararlanmayı, çeşitli araçları kullanmayı tercih edebilir. John Dewey de medyanın belirli parçaları taşıması için düşünceyi aktaracak organik araçlar veya yeterli bireyselleştirme sorununun nasıl çözüleceğine ilişkin belirli koşulların yerine getirilme biçimlerini not etmeye çalışmanın ve denemeye çalışmanın, estetik algıyı keskinleştireceğini ve içeriğini zenginleştireceğini ifade eder. Her sanatçı kendine göre işlem yapar. Sanatçı hiçbir eserinde kendini tam olarak tekrar etmez. Tam da Dewey'in söylediği gibi sanatçı, izleyiciyi etkilemek için her türlü teknik aracı kullanma hakkına sahiptir. Ancak bunu yapmanın karakteristik yöntemini anlamak ve estetik kavrayışa bir başlangıç yapmak gerekir (Dewey, 2005, s. 213).

Sanatın izleyicisi, görsel görünümüler dünyasını, duysusal enformasyonun bilimsel kullanımından oldukça farklı bir tarzda anlamlı örüntülerinin simgesini görürler. Dolayısıyla sanat türüne yönelik ilgisi bakımından her izleyici farklılık gösterse de işitsel ve görsel sentezin aktarıldığı bir sunumda; her izleyicinin duysusal enformasyonunun farklılığına rağmen, onun duysusal dünyasını etkileyeceği söylenebilir. Algılama, görüntüyü düşsel bir çerçeveye sınırlayarak bakma ediminin kendisi bir çerçeveleme/tercih yapar. Yani; bir tür kareleme gibi algı da seçici davranır (Yücel, 2013, s. 104). Dolayısıyla izleyiciye sunulan her görüntü için benzer ya da farklı biçimde algılayan izleyici hem kendi görüş açısını hem de görüş açısına göre algıladığı görüntüye, kendi bireysel zihnindeki yorumunu da ekleyeceği söyleyebilir.

Müzik, sesler aracılığıyla algılanan, duyguları harekete geçiren soyut bir kavramdır. Görsel tasarım ise içeriğinde soyut imgeler barındırsa dahi somuttur. Dolayısıyla bu çalışmada soyut olan müziğe eşlik eden somut görüntünün, izleyicinin soyut ya da somut kavramlar arasında bir bağlam kurmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çalışma; müziğin ritmini, dokusunu, tonunu; biçimle, renkle, hareketle ve nesneyle ilişkilendirmeye itecektir. Zihin soyut veya somut kavramlar arasında herhangi bir bağlamı kurmak için harekete geçecektir. Arnheim, nesnenin bağlamından zihnin aracılığıyla soyut olanın algılanması gerektiğini ifade eder. Yani görüntüyü doğrudan görüldüğü gibi değil de ona atfedilen şeyle algılanması gerektiğini söyler. Bu aynı zamanda zihnin görüntü karşısında sürekli aktif bir eyleme geçme anlamını taşır. Algı psikolojisinde, zihin ilk anlamdaki soyutlamayı amaçlar ve soyutlamayı gerçekleştirir. Zihin, bağlamın tüm etkilerini ortaya çıkarmayı ister. Arnheim'e göre zihin temel bir düzeyde, dünyadaki her şeyin kendisini bağlam içinde sunması ve bu bağlam tarafından yumuşatılması nedeniyle ortaya çıkan genel bilişsel problemin ilk örneğiyle karşılaşır. Bir nesnenin imgesi değiştiğinde gözlemci, bu değişimin nesnenin kendisine mi yoksa bağlama mı ya da her ikisine de mi bağlı olduğunu bilmek zorundadır; aksi takdirde gözlemci ne nesneyi ne de çevresindekileri anlar. Nesne ve bağlam iç içe geçiyor gibi görünse de

kişi özellikle aynı nesneyi farklı bağlamlarda ve aynı bağlamı farklı nesnelere etki ederken seyrederek bunları tek tek birbirinden ayırmaya çalışır (Arnheim, 2012, s. 53-54).

Bu çalışmada soyut olan müziğin görsel tasarımlarla somutlaştırılması, nesneleştirilmesi izleyicide elbette bir bağlam sınırlamasına götürmeyecektir ancak; soyut olan ritmin, görseller aracılığıyla insan zihninin tinsel algısını harekete geçireceği ve zihni bir takım anlamsal bağlamlara iteceği düşünülmektedir. Bu disiplinlerarası çalışmada, görsel tasarımlar, müziğin içeriğiyle bağlam kurularak her iki alan (müzik-görsel tasarım) sentezlenmiştir. Gitar dinletisiyle eş zamanlı dijital ekranda sergilenen görsel tasarımlar bu sentezle (ses ve görsellerin senteziyle), soyut olan müziği-izleyicinin zihnine (odak noktası ister müzik isterse görsel sanatlar olsun) her durumda La Folia'daki müziğin soyut dokularını, çeşitli ritimlerini, çağı yansıtan göndermeleri iletmektedir. Dinleyici ve izleyicinin zihninin üreteceği yeni bağlamlarla, çeşitli kavramları canlandırır ve duygu coşkusuyla çeşitli algıları harekete geçirir.

Arnheim, nesnel durumla ilgili rastlantısal görünümünün, anlamlı örüntülerin taşıyıcıları olarak geçerlilik kazandığını ifade eder. O'na göre sanat hem görünümünün çeşitliliğini kullanır hem de bireysel görüş açısının geçerliliğini de olumlar. Dolayısıyla sanatın çeşitlilik boyutunu kabul görür. Sanattaki şekiller aslında yerine geçtikleri şeylerin nesnel doğasına tanıklık etmedikleri için bireysel yorumları ve buluşları da yansıtabilirler (Arnheim, 2012, s. 333). La Folia eseri tema ve çeşitlemeleri görsel tasarım aracılığıyla çeşitli imgelerle yansıtılmaya çalışılır. Konser sahnesinin dijital bir görsel dekor işlevinin yanı sıra La Folia'nın ritimlerine bağlı eş zamanlı olarak izleyicinin zihnini bir yolculuğa çıkarır. İzleyici bulunduğu mekânda sanatın çeşitli boyutuyla karşılaşır. Görsel tasarım ve müziğin eş zamanlı sunumu, izleyicinin kendisine zihninde çağrıştırdığı yeni imgelerle sentezlenerek, yeni sesli görsel imgelere dönüşür. İmgelem her izleyici için önceki görsel deneyimlerden edindiği bilgilere, duygulara ve izlenimlere dayanır. Bellekte bulunan her şey imgeyi algılamaya ve yorumlamaya katkı sağlar. İmgede bulunmayan ancak sezdirilen öğeler, alan-dışının etkisiyle izleyicinin imgesinde oluşandır. İmgede alanın sınırlanma biçimi, belirli bir alan dışı yaratarak kimi öğeleri doğrudan içermese de çağrışım yoluyla bunların varlığına göndermede bulunur. Böylece izleyiciyi özel bir görsel deneyime yönlendirir. Alanla alan-dışı arasındaki bağıntı, her görsel deneyimi varsıllaştırır. Bizim imgelem becerimiz vardır; bir imgede gösterilmeyeni daha önce görmüş gibi düşünebiliriz. İmgede gösterilen gelecekte göreceğimiz imgelerdeki alan-dışını düşlemeye yardımcı olur (Yücel, 2013, s. 104).

Araştırmada gerçekleştirilen geleneksel formda tasarlanmış dijital görsel tasarımların ekranda sergilendiği La Folia'nın gitar dinletisindeki ritim ve görsellerin birlikteliği, izleyicide sanatsal estetiğin ve hazzın artırılmış bir duygusu olarak yansıyacağı düşünülmektedir. Sanatın çeşitliliği kadar burada sanatın niteliği de kuşkusuz önemlidir. İzleyicideki doyum buna büyük oranda bağlı olarak oluşur. Görsel tasarımlarla sunulmuş gitar dinletisi, geleneksel sanat eğitiminde; disiplinlerarası bir etkileşimin yaratılmasında, çeşitli sanat kollarına yönelik ilginin artırılmasında ve multi-sanat eğitiminin bir parçası olarak görülmesinde etkili olabilir. Bu nedenle dinleyici ve izleyici kitlesinin bir parçası olan sanat eğitimi öğrencileri çeşitli sanat disiplinlerini barındıran etkinliklere sürekli dahil edilmesi gerekir. Bu etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin etkileşimde bulunmaları sağlanmalı, öğrencilerin sanat fikrini geliştiren, görsel ve estetik algısını eğiten, etkili algısal düşünme becerilerini geliştiren, beğeni yargısını oluşturabilen bir sanat eğitiminin benimsetilmesi gerekir.

Görsel algı, niteliklerin, nesnelerin, olayların imgelerini oluşturmak için kavram oluşumuna zemin hazırlar. En etkili algısal düşünme eğitimi sanat stüdyolarında verilebilir. Örneğin bilimci ya da felsefeci, öğrencilerinin sırf sözcüklere dikkat etmelerini sağlamaya çalışabilir. Aynı zamanda uygun ve açıkça örgütlenmiş modeller üzerinde ısrar edebilir. Ama bilimci ya da felsefecinin bunu insanın görsel bir örüntüyü nasıl örgütlediği üzerinde uzman olan sanatçının yardımı olmaksızın yapmaması gerekir. Sanatçı, mevcut biçim ve teknikleri bilir ve tahayyülü geliştirme araçlarına sahiptir. Sanatçı görsel karmaşıklığa bağlı fenomenleri ve problemleri görsel açıdan düşünmeye alışkındır (Arnheim, 2012, s. 327). Sanatçı bu alışkanlıklarla ortaya koyduğu her ürün ile izleyicisini düşünmeye, yeni kavramları keşfetmeye davet eder. Her ne kadar izleyicinin kendi görsel kültürü, kişiliği, alımlama anındaki ruhsal ve duygusal durumu öznel değişkenler olarak ortaya çıksa da izleyici görüntü karşısında zihnini keşfedeceği kavramlar için harekete geçirecek anlam arayışına girer. Dewey'e göre, büyük sanatta, parçaların parçalar içinde bireyselleştirilmesi sınırsızdır. Gottfried Wilhelm Leibniz ise evrenin sonsuz derecede organik olduğunu, her organik şeyin sonsuz sayıda diğer organizmalardan oluştuğunu öğretir. Evren açısından bu önermenin doğruluğundan kimileri kuşku duyulabilir. Sonuçta sanatsal başarının ölçülerinde sanat eserinde yer alan her parçanın sanatçı tarafından tek tek oluşturulması vardır. Buradaki başarı izleyicinin zihninde deneyimlere, entelektüelliğe, bilgiye ve estetik değer yargılara bağlı olarak sanat ürünündeki sanatçı tarafından oluşturulan her bir parçanın (ses ya da görsel olarak) kurulan bağlamlarla tinsel alanda anlamaştırılmasına ve çeşitli algısal farklılaşmaya yöneliktir (Dewey, 2005, s. 212). Bu çalışmanın temelini oluşturan

disiplinlerarası bir yaklaşım olarak hareketsiz dijital görsel tasarımlarla desteklenmiş La Folia da tasarlanmış görüntü/görsel tasarımlar aracılığıyla izleyicide var olan sanat deneyimini çok daha derinden harekete geçirmektedir. İzleyiciye çeşitli algılara iten bir deneyim sunar.

Çeşitli kaynaklarda, La Folia'nın (Les Folies D'Espagne) 15. ve 16. yüzyıllarda Portekiz'de çıktığı belirtilmektedir. İberyaya kaynaklı bu kelime bereket ile ilişkilendirilir. Folia dansının bereketi sağlamak için yapılan ritüellerden biri olduğu düşünülür. 15. yüzyıl Portekiz'inde kökeni halk oyununa dayanan bir dans olmakla birlikte Folia'nın festivaller ve saray gösterilerinde hem söylendiğinden hem de oynandığından söz edilir. İnsanların gürültülü ve hızlı tempoda söz konusu müzikle çıldırmış gibi dans etmeleri nedeniyle Folia sözcüğü, çılgınlık, delilik veya boş kafalılık gibi anlamlarla isimlendirilir (Hudson, 1982, aktaran Kınıklı, 2015, s. 77).

Folia, tarihsel olarak geçirdiği değişikliklerle 16. yüzyıldan günümüze kadar uzanan çok sayıda bestecinin kullandığı müzik tarihinin en önemli temalarından biridir. Eser, melodik, ritmik ve armonik özellikleriyle Passacaglia, Ciaccona ve Sarabande gibi dans türlerinden ayrılır. Ayrıca La Folia temasının birleştirici ve yeni müzik stillerine kolayca adapte edilebilir olduğundan günümüze kadar etkisini sürdürür. Eserin bu özellikleri yüzyıllar boyu bestecileri ve icracıları besleyen bir kaynak olarak görülür. Folia, oldukça kısa sayılabilecek bir müzikal fragmanın temasının ve armonik yapısının son derece doğurgan olabildiği ve çeşitlenmelere büyük ölçüde olanak tanıyabildiği bir eserdir. Tarihsel gelişim süreci içerisinde eser incelendiğinde, özelliğinin ve sadeliğinin estetik bir çerçevede bütünleştiği, yapının her daim sanatı ve sanatçıları etkileyebileceği gerçeğini öne çıkartır (Kınıklı, 2015, s. 77).

19 yy.'da yaşamış ünlü gitar bestecisi Fernando Sor, La Folia'dan etkilenen ve kendi üslubu ile bu temayı çeşitleyen bestecilerden biri olarak bu araştırmanın ilgi odağını oluşturmaktadır. Çalışmada Fernando Sor'un La Folia'nın teması ile dört çeşitlemesi (*variation*) ele alınarak müzik formu bilgisi doğrultusunda eserdeki temayı ve çeşitlemeleri vurgulayacak hareketsiz görsel tasarımlar yaratılmıştır. La Folia'nın gitar dinletisine eş zamanlı olarak araştırmacı Deveci tarafından tasarlanan görsel tasarımların büyük dijital ekran aracılığıyla sahnede izletilmesi sonucunda dinletideki katılımcılarda yaşanan deneyim değerlendirilmiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı Fernando Sor'un La Folia'sının tema ve dört çeşitlemesine ilişkin tasarlanan görsel tasarımların gitar dinletisi eşliğinde sunularak sanatın disiplinlerarası yaklaşımla izleyici/dinleyicinin her iki disiplin (müzik-görsel tasarım) konusunda fikir sahibi edinmek, ilgisini artırmak ve algısını çok yönlü harekete geçirmektir. Sanatla ilgili bireylerin -ister Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde (Müzik ve Resim-İş Eğitimi ABD) isterse Güzel Sanatlar Fakültesi'nde yer alan sanatın çeşitli branşlarında eğitim alan bireyler olsun- çeşitli sanat disiplinlerine ilişkin ilgileri ve bilgilerinin çoğunlukla yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu bireylerin eğitim süreçlerinde entelektüel bilgi edinme konusunda sanat aktivitelerinin yeteri kadar gerçekleştirilmediği düşünülmektedir. Sanatın çeşitli disiplinlerine ilişkin zaman içerisinde bilginin oluşturulması, algı ve ilginin artırılması, öğrencileri ancak sanatın çeşitli alanlarının içine sokmakla ve sanatın çeşitli alanlarında çeşitli farklı algıları beslemekle mümkün olabilir.

Disiplinlerarası bir çalışmanın ürünü olan bu makale, görsel dil ile müziğin bir arada sunularak sanatın her iki alanına ilişkin ilgi ve algının artırılması, disiplinlerarası yaklaşımın benimsetilmesi, insanın çeşitli sanatsal kültürel birikiminin özellikle okulun sanat aktiviteleriyle oluşturulması konusunda aracılık etmektedir. Araştırmada şu amaç sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır;

1. Disiplinlerarası bir çalışma olan görsel tasarım ile müzik arasındaki ilişkilendirme ve eşleştirmeler, eserin anlaşılmasında etkisi var mıdır?
2. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sahne ve müzik performansının görsel tasarımlarla desteklenmesi izleyen sahne odak ve algısında etkili midir?
3. Dinleyici ve izleyicinin görsel tasarımlarla desteklenmiş müzik dinletisinde bulunma sıklığı nasıldır?
4. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak görsel tasarımlarla desteklenmiş dinleti sahnelerine dinleyicinin tanıklık etme isteği var mıdır?
5. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak görsel tasarımların gitar dinletisinin görsel tasarım- müzik algısı etkisi açısından yararı var mıdır?
6. Disiplinlerarası bir yaklaşım olan çalışmada, görsel tasarımlarla desteklenmiş bir dinletide görsel tasarım ile müzik eseri arasında bağlam kurmak mümkün müdür?
7. Müzikteki önemli eserlerin sunulduğu herhangi etkinlikte 'hareketli ve 3 boyutlu görsel imgelerle' müziğin içeriğine göndermeler yapılmasına ilişkin görüşler nelerdir?

1.2. Çalışmanın Önemi

Sanat ve müzik eğitiminde çoğu zaman bir olguyu anlatmak için çeşitli sanat disiplinlerinden, bilim dallarından yararlanılmaktadır. Kuşkusuz hiçbir disiplinin bir başka disipline ihtiyaç duymadan (herhangi bir görsel, tasarım, ses, fotoğraf, resim, sayısal veri, bilim vb.) kendi başına bir durumu /olguyu çok anlaşılır ya da iyi algılanabilir bir biçimde ifade etmesi beklenilmez. Sanatın pek çok türü için de bu durum aynıdır. Sanat çok çeşitli disiplinlerden yararlanarak kendini var etmeye, kendini dönüştürmeye, etki uyandırmaya çalışır. Sanat izleyicisinin/dinleyicinin ne kadar çok algılarını harekete geçirirse o kadar çok ilgi uyandırır. Disiplinlerarası bir yaklaşımla herhangi bir sanat ürününün sunulabilmesi ve sanat izleyicisinin tüm algılarına hitap eden bir ürünün varlığından söz edebilmesi için eş zamanlı olarak birçok algıyı harekete geçirecek yöntemlerle oluşturulan bir yaratıcılığa gereksinim vardır. Çoğu zaman sanat ürünlerinin ve çeşitli performansların disiplinlerarası araçlara başvurulmasıyla etkileşimli (*interactive*) ya da etkileşimsiz (*non-interactive*) ürün oluşturulduğu görülmektedir.

Bu çalışmada da Fernando Sor'un La Folia'sının tema ve dört çeşitlemesine (*variation*) yönelik tasarlanan hareketsiz görsel grafik tasarımları dinletide eş zamanlı olarak sunulmuştur. İzleyicinin/dinleyicinin hem işitsel hem de görsel algısı harekete geçirilmeye çalışılmıştır. La Folia için özel olarak yaratılan görsellerin dinletiyi eş zamanlı yansıtması ve etkilerinin değerlendirilmesi açısından bu çalışma özgün bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Görsel ve işitsel çeşitli tasarım/sanat ürünleri aracılığıyla izleyicinin/dinleyicinin daha güçlü ve etkili bir biçimde herhangi bir sanat ürününü kavraması sağlanabilir. Çeşitli sanat dalları arasında kurulan iş birliği, disiplinlerarası bir sunum, ortaya konan ya da sergilenen bir ürün; sanat fikri açısından, kültürel ve sanatsal yarar açısından, çeşitli sanatsal eğitim ve deneyim açısından önemlidir. Çeşitli sanat türlerinin ya da çeşitli sanat sentezinin bireye; sanatı okuyabilme, algılayabilme becerisi kazandıracağı ve ilgi odağını çeşitli sanat alanlarına yönlendirmesine teşvik edeceği düşünülmektedir.

Çalışmada yer alan tasarım örnekleri için; müzik ve görsel tasarım alanının yani, her iki disiplinin formlarından yararlanarak bir sentez gerçekleştirilmiştir. Görsel algı ve işitsel algı yoluyla izleyicinin zihni aktif bir eyleme geçerek daha da canlı hale getirilmeye çalışılmıştır. İzleyicide 'bir sonraki sahnede çıkacak olan görüntü nedir?' şeklinde bir merak duygusu da uyandırılması hedeflenmiştir. İzleyicide iki disiplinin sunumundan ne derece etkilendiği, haz duyup duymadığı, yarattığı estetik, görsel algı, zihinde oluşturduğu fikir, bağlam test edilmeye çalışılmıştır. Böylelikle estetiğinin, içeriğinin, görsel ve işitsel algının daha güçlü kavramasında /yaratılmasında aracı olunmaktadır. Müzik ve çeşitli, sanat disiplinlerinin iş birliği, sanat eğitimine de önemli katkı sağlar. Güzel sanatlar eğitimi, tek bir bölümü kapsamına rağmen, iki ana bilim dalı birbirinin ve sanat aktivitelerinden uzak bir tavır içinde olduğu görülür. Bu durum her alanın disiplinini yeteri kadar algılayabilir/tüketebilir olmasını engelleyen ciddi bir sanat eğitimi eksikliğinin bir yansımasıdır. Oysaki; branşların icraatı olan ürünlerden haberdar olmak, her iki sanatın dilini kavrayabilmek, her disiplinin sentezinden bir şeyler almak, öğrenciler için çok anlamlı bir 'eğitim'dir. Sanat arasındaki iş birliği, sanata yönelik ilgi ve ilişkiyi kavrayabilme açısından eğitimin bir parçası olarak görülebilir.

Araştırmada müzik eğitiminde çok kullanılan tema ve çeşitleme (*variation*) formundaki Fernando Sor Les Folies D'Espagne, gitar eserinin seçilme nedeni; eserdeki her çeşitlemede bestecinin farklı bir estetik görüşle temadaki aynı materyali tekrardan işleme biçiminin öğretici olmasıdır. Ayrıca müzik sanatındaki Batı tarzı çeşitleme üslubunun görsel sanatlarda, tasarım imgesi olarak nasıl yansıtılabileceğini göstermek, görsel bir yaratım deneyimini yaşatmak ve her iki disiplinin etkilerini bireyler üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.3. Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma, Fernando Sor'un les folies d'espagne variees, et un menuet eserine ilişkin Deveci tarafından tasarlanan görsel tasarımlarla,

2025 yılı Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 'Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi' sanat aktivitesindeki katılımcıyla sınırlıdır.

2. Yöntem

Disiplinlerarası (görsel tasarım-müzik) olan bu çalışma, nitel ve nicel bir araştırma yöntemiyle gerçekleştirilir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39).

Araştırmada algılara ilişkin veriler çalışma grubuyla görüşme yapılarak elde edilmiştir. Nitel araştırmada çevreyle ilgili veri, süreçle ilgili veri ve algılara ilişkin veri olmak üzere üç tür veri toplanabilir (LeCompte ve Goetz, 1984, aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 40). Algılara ilişkin veriler araştırma grubuna dahil olan bireylerin süreç hakkında düşündüklerine ilişkindir. Nitel bir araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu araştırmada uzman görüşü alınarak hazırlanan açık uçlu görüşme formu dinletinin somut olarak gerçekleştirilmesinin ardında izleyici/dinleyiciye uygulanarak gönüllü katılımcıların görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilip değerlendirilir.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışmanın grubunu Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi'nde katılımcı olarak bulunan öğrenci, akademisyen ve diğer dinleyici/izleyicilerden oluşturur. Dinletide katılımcı için herhangi bir sınıflandırma yapılmamıştır. Genel bir dinleti ortamındaki gönüllü katılımcı çalışma grubuna dahil edilmiştir. Dinletiyeye çeşitli derecelerdeki bilgi birikim yeterliğine sahip olan katılımcı sayısı yaklaşık 30-35 kişi arasındadır. Ancak araştırmanın açık uçlu görüşme sorularına 12 kişi; Müzik Eğitimi öğrencileri, Resim-İş Eğitimi öğrencileri ile bu bölümlerden çok az akademisyen gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin eğitim derecelerine ilişkin herhangi bir sınıflandırma yapılmamıştır. Dinleti sonrası her ne kadar izleyici gitar dinletisine ve sunuma yönelik beğenilerini ifade etmiş olsalar da açık uçlu görüşme sorularını cevaplamada, müzik ve tasarım disiplinine ilişkin duygularını ifade etmede zorlandıkları görülmüştür.

2.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Çözümlemesi

La Folia'nın tema ve dört ayrı çeşitleme (*variation*) için görsel tasarımlar, alanında uzman ve araştırmacı tarafından görselleştirilmiştir. Gitar uzmanı ve araştırmacıyla müzik eserinin içeriği, her çeşitlemede yaratılan etkinin, müzik formlundaki ritmin, dokunun, rengin ve müzik coşkusu tartışılarak yansıtılmaya çalışılmıştır. Müzik ve tasarım içeriği üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Müzik- görsel tasarım sentezi, görsel ve işitsel algı çerçevesinde anlamsal bağlamla ilişkilendirilmektedir. Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Prof. Cengiz Andiç Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen dinleti sonucunda, görüşme sorularına gönüllü olarak katılan çalışma grubunun görüşü alınarak araştırmanın verileri toplanmıştır.

Araştırmada çalışma grubunun (katılımcı) açık uçlu görüşme veri toplama aracı yöntemine başvurulmuştur. Açık uçlu soruların katılımcıların sorulara ilişkin yorum ve ifadelerinin durumu daha gerçekçi, daha somut ve çeşitli algı biçimiyle yansıtılacağı düşünüldüğü için tercih edilir. Görüşme, insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan bir yöntemdir ve nitel araştırmada sıkça kullanılmaktadır. (Özdoğan, Sevinç ve Diğerleri. 2010, s. 291). Çalışma grubunu oluşturan katılımcılara yedi (yedi) açık uçlu sorudan oluşan ve her iki disiplinden alan uzman görüşlerine başvurularak hazırlanan açık uçlu görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilip değerlendirilmiştir.

Çalışmada bir olguyu anlatmak için iki ayrı disiplinin; görsel tasarımın ve müziğin kendine özgü dilleri kullanılarak, La Folia'nın estetiğinin, içeriğinin, görsel ve işitsel olarak algılanması ve daha güçlü kavramasına aracılık edebilecek disiplinlerarası bir yaklaşımla hareket edilmiştir. Araştırmada Fernando Sor'un, Les Folies d'Espagne variees, et un Menuet Opus. 15 (ca. 1824) ele alınmaktadır. Araştırmanın ele alındığı bu yaklaşımda söz konusu eserin yalnızca teması ve dört çeşitleme (*variation*) formu ~~ele alınarak~~ kullanılarak katılımcının algısı değerlendirilmiştir.

3. Müzikte Çeşitleme (*Variation*) Biçimi

Çeşitleme (*Variation*), müzik fikrinin (temanın) melodik, armonik, ritmik ya da kontrpuantal değişikliklerle ayrı birer küçük parça halinde birbiri ardı sıra yeniden sunulduğu müzik formudur. Bu terim, Latince'den variatio çeşitlenen sözcüğünden gelir. Batı dillerinde bir yazım farkı olarak *variation* biçiminde karşımıza çıkar. Herhangi bir müzik eserinin temasında yapılan değişiklikler, temayı bozmayı değil, tersine onu (temayı) vurgulamayı amaçlar. Bu yaklaşım elde edilen her parçaya yeniden bir form ve yeni bir soluk kazandırır. Çeşitlemeler aracılığıyla dinleyici/katılımcı her parçada temayla (konuyla) yeniden buluşturulur. Bu bestecinin ustalığını ortaya koyan çeşitler bütününe zevkle izlenmesine /dinlenmesine bağlı gerçekleşir (Say, 2005, s. 128).

Araştırmada yaratılan görsel tasarımlarla ve tasarımın kendine özgü diliyle La Folia'ya ilişkin müzik formları aktarılmaya çalışılmaktadır. Müzikteki birtakım formlara görsel tasarım aracılığıyla çeşitli göndermeler (renk, biçim, hareket ve çeşitli figürlerle / imgelerle) anlamlar yaratılmaya çalışılır. Burada

yapılan tasarım kurgusu elbette öznelidir. Ancak görsel tasarım kurgusu izleyiciyi/katılımcıyı çeşitli çağrışımlara yönlendirebileceği, katılımcı zihninin söz konusu içeriği zenginleştirebileceği, katılımcıya estetik bir algıyı kazandırabileceği düşünülmektedir. Katılımcının tüm algılarını daha açık hale getirmeye ve harekete geçirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada tasarımcının yaratımıyla söz konusu müziğin tema ve çeşitleme (*variation*) biçimine göndermeler yapabilecek çeşitli estetik, etki, ritm /hareket, ton, doku, soyut-somut imgelere göndermeler yapılarak müzik formları görsel tasarımda yansıtılmaya çalışılmıştır.

3.1. Fernando Sor ve La Folia Eseri

La Folia eserini ve görsel yansımasını daha iyi kavramak için öncelikle Fernando Sor'u, La Folia'yı ve hayran olduğu Fransız Devrimi'ni (Klasizm) kısaca belirtmek gerekir. 1778'de Barselona'da doğan Katalan (İspanya'nın kuzeydoğusunda yaşayan bir topluluktur.) gitarist ve besteci Sor, 1839'da Paris'te ölür. Gitar tarihinin en önemli gitar bestecilerinden biri olarak kabul edilen Sor, müzik eğitimine melodi, armoni ve kontrpuan öğrenerek başlar. İlk operasını 19 yaşında besteler. Moretti'nin bazı gitar eserlerini dinledikten sonra gitar onun ana çalgısı olur. Sanatçı senfoniler, yaylı dörtlüler, gitarlı ve piyano eşliğinde şarkılar besteleyerek gitar çalgının sınırlarını aşan bir perspektifi yakalar. Fransız Devrimi'nin (16-17 yy. / 1789 - 1799) ideallerine hayran olan Sor, 1813'te İspanya'dan ayrılarak Paris'e yerleşir. Kariyeri boyunca Avrupa'dan Rusya'ya birçok kentte bulunur. Sor'un 63 opus numaralı gitar parçası bulunurken, 9 eserinin de opus numarası yoktur (Ergüden, 2010, s. 96-97). Besteci ve gitarist sanatçı 61 yıllık yaşantısında 42 yıllık süreçte müzik tarihine önemli eserler kazandırmıştır. Eserleri, müziğe yaklaşımı ve tarzı, günümüz müzik eğitimcilerine, bestecilerine, sanatçılara önemli ölçüde rehberlik etmeye devam etmektedir.

Fernando Sor'un Opus 15(a): Les Folies d'Espagne variees, et un Menuet adlı eseri 1822-25 yıllarında Paris'te basılır (Jeffery, 1994, 155). Eser tema, dört çeşitleme ve bir minuet'ten oluşur. Sor, Folia'yı erken döneminde İspanya'da opus 15 ve opus 22 sonatlarını, opus 14 Grand Solo'yu besteler. Eserin bu bölümlerinin hepsi klasizmin etkisindedir. Sor'un Folia'sı, özellikle Haydn ve Mozart etkisinde olup klasik çeşitleme formundadır ancak; zaman açısından bakıldığında anakronik bir durum söz konusudur. Sor, söz konusu eseri bestelediği zaman, stil olarak etkisinde kaldığı Wolfgang Amadeus Mozart (1791'de), Franz Joseph Haydn (1809'da) yaşamlarını yitirmişlerdi. Dolayısıyla eserin yazıldığı tarih, Erken Romantizmi işaret eder (Ergüden, 2010, s. 107). Bu nedenle araştırmada görsel tasarım kurgusunda yer alan imgelerde klasizmin, romantizmin ve günümüzü yansıtan etkiler, imgeler yaratılmaya çalışılarak eserin günümüze kadar etkisini ve onun evrimleşmesini sürdürmesine ilişkin göndermeler yapılır.

Eserin melodisi, Geç Folia'nın tekrarlı yapısına sahiptir. Geç Folia'larda tonalite hemen hepsinde *re minör*'dür. Ancak Sor, Folia'sında *mi minör* tonalite kullanmasıyla dikkati çekmektedir. Altı tek telli klasik gitarın yeni tel ve akort düzeninden dolayı birinci ve altıncı teller *mi*'dir. Rezonans olarak gitar öncelikle *mi* sesleriyle iyi tınladığından Sor'un Folia çeşitlemeleri *mi minör* tonaliteyle bir istisnayı gösterir. Ayrıca bu eserde, Fernando Sor'un çoğu, diğer çeşitlemelerinin aksine, tüm çeşitlemeler de *mi minör* tonundadır. Geç döneme ait La Folia'ların genellikle alttaki gibi harmoni altyapısında çeşitlemesinin yapıldığı görülür (Ergüden, 2010, s. 108-110).

I-V-I-VII-III-VII-I-V-I-V-I-VII-III-VII-I-V-I

3.2. La Follie Eserine İlişkin Görsel Tasarımların Tasarlanması ve Sergilenmesi

La Folia'nın tema ve dört ayrı çeşitlemesi (*variation*) için müzik uzmanına eserin müzik formu bilgisine başvurulmuştur. Eserin müzik formu için hem tasarım uzmanının hem de müzik bilgisinin sentezlenmesiyle görsel tasarımlar oluşturulmuştur. La Folia eserinin temasında ya da çeşitlemelerinde yer alan müzik formunda yer alan detaylar, müzik uzmanının tasarımcıya verdiği bilgiler ışığında eserdeki melodiler, ölçüler, armonik yapı, kadanslar vb. tasarım imgeleriyle vurgulanmıştır. Örneğin, Üç vuruşlu ritm için hem görsel tasarımın içeriğinde 3 el figürün ve üç renkli dairesel formların değişik kompozisyonlarına yer verilmiştir. Aynı vurgu görsel tasarım kompozisyonun yan yana üç kez tekrar eden yerleştirilmesiyle ekranda da hareketsiz görüntü biçiminde vurgulanmıştır (Görsel 1, 2, 3).

Görsel 1. 'La Folia' Eserine İlişkin Hareketsiz Görsel Tasarımların Dijital Ekranda Yansıtma Örneği.

Görsel 2. Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisinde, La Folia Eseri için Yapılan Bilgilendirme ve Görsel Sunumundan Kesit.

Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi'nde dinleti boyunca öncelikle giriş konuşması, sonraları ise Tema, variation I, variation II, variation 3, variation IV gitar çalgısı öncesi bilgilendirme yapılmıştır (Tablo.1). Görsel tasarımlardaki bazı öğeler vurgulanarak hangi tür imgelerle hangi müzik formlarına göndermeler yapıldığı katılımcılara özetle açıklanmıştır. Örneğin; Tablo 1.'de katılımcının daha çok kendi bilgi ve deneyimleri sonucunda da görsel ve işitsel algısı arasında duyularını katarak bağlam kurabilmesi hedeflenmiştir. Araştırmada La Folia eserinin form bilgisine dayanarak; tema ve çeşitlemelerin (*variation*'ların) ait olduğu dönemi, ortak özellikleri (işlemeler, süslemelere vb., Barok, Rönesans, Çağdaş Dönem vb.) görsel tasarımda yansıtılıp dijital ekranda dinletiyi eş zamanlı sunulmuştur. (Görsel 1 ve Görsel 2). Bu sunumla katılımcılara farklı deneyimler yaşatılmaya çalışılmıştır. Bu deneyimlerle; aslında Resim-İş Eğitimi öğrencileri ve Müzik Eğitimi öğrencilerinin dışında her yaş gruptaki çeşitli katılımcıların (hangi bilim alanından eğitim almış olursa olsun (Resim, tasarım, müzik vb.) ya da sıradan ve yetersiz bir bilgi birikimine sahip bir dinleyicinin farklı disiplinlerin sentezinden faydalandırmak, zevklerini beslemek, estetik beğenisini geliştirmek veya duyularını çeşitli disiplinlerle doyuma ulaştırma çabası vardır.

Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi herkese açık biçimde yapılmıştır ancak; dinletiyi katılım sağlayanlardan yalnızca Müzik Eğitimi ABD öğrencileri eserde geçen apojetür, recitatif, grupetto, mordan, tril, polifoni, kadanslar vb. müzik alanı terim bilgisine hâkim olması söz konusudur. Bu terimlere hâkim katılımcı da görsel tasarım bilgisine, tasarım diline ya da görsel okuma deneyimine sahip değildir. Dolayısıyla Müzik

eğitimi, Resim-İş eğitimi, Güzel sanatlar vb alandan ya da diğer bilim alanlarından herhangi birinin bilgisine sahip olan katılımcı, tam anlamıyla disiplinlerarası bilgi birikimine sahip değildir. Bu nedenle beklentiyi karşılayabilecek çok yönlü bilgi sahibi bir dinleyici kitlesini bulmak ve araştırmayı bununla sınırlandırmak oldukça zordur. Genel bir dinleyici kitlesinin bilgi yeterliği çok değişkendir. Hem görsel tasarım hem de müzik disiplini bağlamında sanat okuryazarı olabilmek için ciddi bir entelektüel bilgisi ve deneyimi gerektirir. Söz konusu entelektüel bir kitleyi Van ili sınırları bulmanın ne derece zor olacağı düşünüldüğünden genel/random bir katılımcının araştırmaya dahil edilmesi tercih edilmiştir. Araştırmanın arka planında savunulan şey de görsel sanatla müziğin birbirinden çok daha derinden ve çok geniş çapta beslenmesi gerektiğidir.

Tablo 1. 'La Folia' Dinletisinde Yapılan Bilgilendirme- Konuşma Metninden Kesitler.

Konuşma Metni -I Bölüm Eğitim Fakültemizin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde sanırım kuruluşundan bu yana iki farklı disiplin / iki farklı ana dal olarak her ne kadar bir arada etkinlikte bulunmuş olsa da ilk defa iki disiplinin sentezinden bugün bir sunum gerçekleştirmiş olacağız. Sunumumuzun izleyici ve dinleyicilerimizin algılarını daha çok harekete geçireceğini, Sanatın disiplinlerarası yaklaşımıyla daha çok etkili olacağını, estetik nesne açısından da daha çok 'estetik haz' vermesini umuyoruz... La Folia Fernando Sor- II Bölüm Sanat etkinliğimizde geleneksel grafik tasarım anlayışını müzik eserleriyle sentezleyerek görsel öğelerle müziğin çağına, (Örneğin Fernando Sor'un La Folia'sında klasizme, Carlo Domeniconi'nin 'Bir Anadolu Türküsünün Çeşitlemeleri'nde çağdaş yaklaşıma gönderme yapılır. Görsel Çağrışımlı Gitar Dinletisi'nde tüm görsel kompozisyonu oluşturan öğelerin kurgusuyla müziğin ritmine, dokusuna, hızına, tonuna ve ölçüsüne göndermeler yapılarak görsellerin müziğin ruhuna eşlik etmesi amaçlanır. Klasik bir anlayışa sahip olan La Folia'da tema ve çeşitlemesinin her biri 16 ölçüden ve her ölçü 3 vuruştan oluşmaktadır. Dolayısıyla La Folia eserinin çağrıştırıldığı tüm görsel kompozisyonlar ekranda 3 kez tekrar edilerek triptik bir biçimde yansıtılır. Eserin akışındaki 3 vuruş ölçüsü görsellerin tekrar eden üçlü sunuluş biçimiyle sürekli vurgulanmaya çalışılır. Fernando Sor'un La Folia'sında tema kısmındaki görsel tasarımda antik devrin hayranlığını yaşayan klasizmi yansıtan çizgi, kusursuz formlar, sütunlar, görsel tasarımda uzun kol ve el imgeleriyle verilir. Üç sütuna dönüşen el-kol imgeleri aynı zamanda modern dans koreografisinin küçük bir detayıdır. Aynı zamanda La Folia'nın kaynağından günümüze kadar yalınlaşıp dönüşmesinin çağdaş bir formunun görsel vurgusudur. La Folia'daki çılgınlık duygusu, tasarımda yansıtılan klasizmin yalınlığında ve zarif öğelerinde gizlenip durağanlaşır. Eller La Folia'nın temasındaki homofonik dokuyu işaret eder ve tema'daki tüm parçaların aynı ritme sahip olmasını yansıtır. Avuçların içinden akan renkli küçük toplar, TEMA'nın armonik kalıbının kadanslarını vurgular ve üç vuruşlu ritmi bir kez daha görselin içeriğiyle ifade edilmiş olur. Tasarımın koyu mor zemini, müziğin minör tonu ile bohemleşen duygusunu yansıtılırken çeşitlemelerde müziğin duygusuna göre morun ton değeri değişkenlik gösterir. Kompozisyonlardan taşan el ve top figürleri, La Folia'nın yine kaynağının erken dönemden başlayıp geç döneme kadar sürekli evrimleşerek günümüze kadar şekillenmeye devam etmesinin görsel bir söylemidir. La Folia'da Tema ve 4 çeşitleme olarak düşünüldüğünde tasarımın görsel öğeleri; Zaman zaman Romantizme, Rönesans'a, Barok'a ve Neoklasizm'e, Zaman zaman Çağdaşlığa ve bu dönemlerin motiflerine göndermelerde bulunduğunu görebiliriz....

Görsel göndermelerde;

kimi zaman müziğin ölçüsünü, ritmini ve dokusunu

kimi zaman müziğin tonunu,

kimi zaman müziğin softluğunu, ağırlığını ya da bohemliğini,

kimi zaman da müziğin coşkusunun vurgusunu okuyabiliriz.

Konuşma Metni -III Bölüm

Bir sonraki hedefimiz daha yeni teknoloji programlarını kullanarak 3 boyutlu modellemelerle müziğin ritmine eşlik edecek hareketli görsel kurgularla karşınıza çıkmak olacaktır....

Tüm Değerli konuklarımıza görsellerin müzikle bağlamını kuracağı bir dinletiyi kendileriyle paylaşmış olmaktan onur duyarız. Tekrardan Hoş geldiniz! ...

Gerçekleştirdiğimiz disiplinlerarası bir etkinlimiz olarak sanat alanlarının birbirinden beslenmesi, bu alanla ilgili kişilerin disiplinlerarası yaklaşımının benimsetilmesi, farklı sanat alanlarının sentezine yönelik ilgilerinin artırılması, izleyici ve dinleyicilerin algılarının daha çok harekete geçirilmesi ve sanatın yeni sunum modellerinin yaratılması konusunda konser dinleyici ve izleyicisinin görüşleri bizim açımızdan önem taşımaktadır. Bu nedenle değerli vaktinizi size dağıtmış olduğumuz görüşme sorularını kısaca cevaplayarak katkı sağlamanızı rica eder, tekrardan teşekkürlerimizi sunarız...

3.2.1. La Folia: Tema İçin Görsel Tasarımı Önerisi

Görsel 3. La Folia Tema (Sor, 1824)

Temanın ilk yarısının son melodi sesi olan *si* sesi, eksik ölçü gibi temanın ikinci yarısına bağlanır. Sor'un bu yaklaşımı diğer çeşitlemeleri eksik ölçüyle başlatmasıyla görülür. Form açısından bakıldığında, tema ve tüm çeşitlemelerde 8+8=16 ölçü vardır (Görsel.3). Sor'un La Folia'sı üç sesli polifonik bir dokuya sahiptir. Partiler melodik olarak tınıyor olsa da blok akorların hakimiyeti görülür. Bu açıdan tema homofonik yapı olarak değerlendirilir. Armonik yapı ilk yarıda yarım kadansla, ikinci yarıda ise tam kadansla biter. Sor'un etütlerinde çok sayıda, polifoninin ve homofoninin iç içe geçtiği benzer dokular görülür. Folia'nın teması, koral bir karakter üç vuruşlu ritm, dörtlük değerlerle düz olarak verilir. 5. ve 14. Ölçülerde ise noktalı dörtlük ve sekizlik değerler kullanılır. Temanın son ölçüsündeki eksik ölçüden, aksanların ilk vuruşlara gelmesi sonucu çıkartılabilir (Ergüden, 2010, s. 108-110). Sor, temelde Folia harmony kalıbını tema bölümünde alttaki biçimde detaylandırmıştır.

V/ I-I-IV / V / I-I-IV / VII / III-I-VIIv / VII-V/ I-VI-IV/ V / I-I-IV / V / I-I-VIIv / VII/ III-I-VIIv/ VII- V / I-IV-V / I /

Görsel 4. La Folia Tema İçin Görsel Tasarım (Tasarım: Meyrem Deveci, 2025).

Görsel tasarımın dili birçok kurala sahip olmasına rağmen, yaratım dili açısından sınırsızdır. Görsel: 4'de yer alan tasarımda La Folia'nın teması için kullanılan yalın görsel öğeler, Fernando Sor'un La Folia'yı oluşturduğu döneme klasisizme vurgu yapmaktadır. Görsel tasarımda antik dönemin hayranlığını yaşayan klasisizmi yansıtacak çizgi, formlar, sütunlar, uzun kol ve el figürleri kullanılmıştır. Altın oranı, simetriyi, kusursuz oranları önemseyen klasisizmi çağrıştıran kollar zarifçe sütuna dönüştürülmüştür. Eşit espaslarla kompozisyonun hâkimiyetini sağlanmaya çalışılmıştır. Klasisizmdeki simetri, görsel tasarımda aşağıya doğru, sağa ve sola doğru akan simetriye dönüşmektedir. Dikkat çeken espaslarla ve estetik el-kol hareketiyle birbirini takip eden ve üç sütuna dönüşen el-kol figürleri, aynı zamanda modern dans koreografisinin küçük bir detayını yansıtmaktadır. Bu öğelerle, besteci Sor'un La Folia'sının günümüze kadar yalın bir biçime dönüşerek daha etkili, cezbedici hale geleceği düşünülmüştür. Eserin kaynağına bakıldığında, gitar ve şarkı eşliğinde yapılan çılgın ve gürültülü dans (La Folia) evrimleşerek modernleşir. Bu modern dans, tekrarlanan el hareketleri ile yansıtılmıştır. Tasarımdaki görsel öğeler, tam olarak La Folia'daki çılgınlık duygusu, klasisizmin yalınlığında ve zarif öğelerinde gizlenip durağanlaşır. Sola doğru gittikçe, sütundan arınan kollar günümüze doğru eserin kendisi gibi daha estetik biçime dönüşmesini vurgular. Eller aynı zamanda La Folia'nın temasındaki homofonik dokuyu işaret edencesine temadaki tüm parçaların aynı ritme sahip olmasını yansıtır. Avuçların içinden akan renkli küçük toplar ise temanın armonik kalıbının kadanslarını vurgulayarak koral bir karakter olarak üç vuruşlu ritmi ifade etmektedir.

Tasarımın koyu mor zemini, müziğin minör tonu ile bohemleşen duygusunu yansıtmaktadır. Koyu mor zemininden taşan el ve top figürleri La Folia kaynağının erken dönemden başlayıp geç döneme kadar sürekli evrimleşerek günümüze kadar şekillenmeye devam ettiğini tekrar vurgular. Hem tema tasarımında hem de çeşitlemelerin (*variation*'ların) görsel tasarımında açık kompozisyon kullanılarak kompozisyonunda kasıtlı olarak devamlılık yaratılır. Tıpkı günümüz bestecilerine ve müzisyenlerine ilham kaynağı olan eserin devamlılığı gibi... La Folia eserinin sınırsız akıcılığının yanı sıra pek çok yaratımlara ve yeniliğe açık olması bakımından tasarım açık kompozisyonu biçimde kurgulanmıştır.

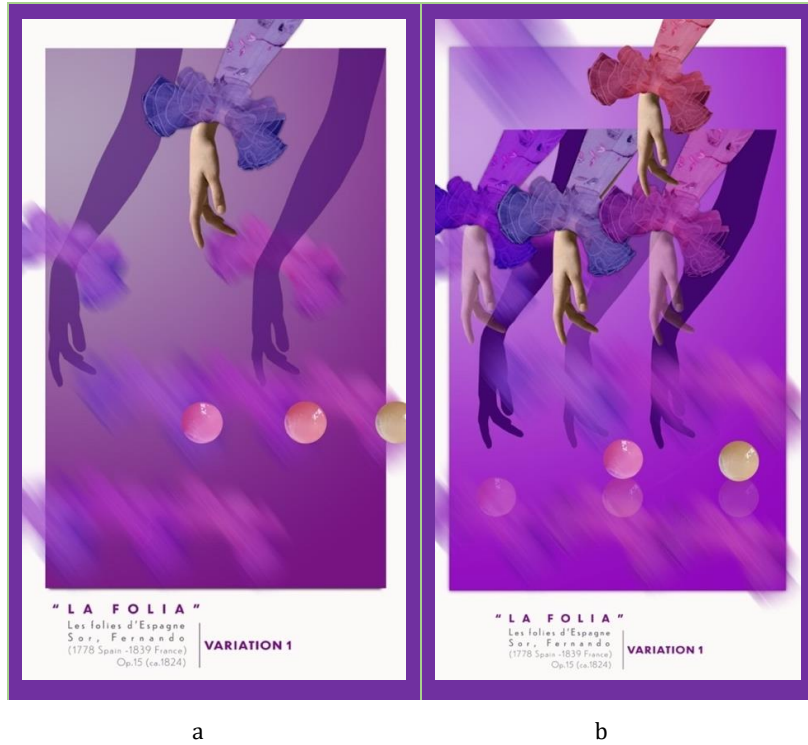
3.2.2. Varyasyon (Çeşitleme) No.1 İçin Görsel Tasarım Önerisi

Görsel 5. La Folia Variation No.1 (Sor, 1824)

Bu çeşitlemede melodi üçlülerle verilmektedir. Kromatik seslerle altere edilmiş olan melodide, Folia melodisinin tekrarlı karakteri sürmektedir. Melodideki ilk seslerin dizilişi erken Folia karakterindedir. Çarpı işaretli notalar çeşitleme bir'deki (Varyasyon (Çeşitleme) No.1) erken Folia melodisini açığa çıkarmaktadır. Bu olgu özellikle görsel tasarımda vurgulanmıştır. Birinci çeşitleme eksik ölçüyle başlar. Tempo katlanmış, sekizlik ve onaltılık değerlere ulaşır. Bas partisinin ikinci bir ritim olduğu açıktır. Eksik ölçü karakteri, baslarda devam etmektedir. Çeşitleme bir'de homofonik doku vardır (Görsel 5) (Ergüden, 2010, s. 110-113). Bu çeşitlemede Görsel 6'da gösterildiği gibi temel Folia kalıbının korunduğu görülmektedir.

I / V / I / VII / III / VII / I / V / I / V / I / VII / III / VII / I - IV - V / I /

a

b

Görsel 6. a, b. La Folia Variation No.1 İçin Görsel Tasarım (Tasarım: Meyrem Deveci, 2024).

Görsel 6'da birinci çeşitleme eksik ölçüyle başladığından, sağ tarafta yer alan çeşitleme (*variation*) no.1 için görsel kompozisyonda bulanıklaştırılmış el figürleri eksiltilecek yerleştirilmiştir. Üç el figürü, tek bir net olan el figürüyle vurgulanmıştır. Erken Folia izlerini taşıyan ve üçlülerle tekrar eden melodi için göndermeler yapan üç el figürü, dans adımları olan koreografiyi çağrıştırmasıyla müziğin hem melodisine hem de üçlü tekrarına göndermeler yapmaktadır. Bileklerden sarkan tül kumaş ile erken Folia yani romantizm yansıtılmaya çalışılmıştır. Buradaki görsel tasarımın fonu, tema fonuna göre daha parlaktır. Müzik tonu açısından da temaya göre variation 1'den daha parlaktır. Müziğin adeta dansa davet edencesine hissettirdiği ritim, bir koreografinin küçük detayıyla (el figürleri) aktarılır. Herhangi bir resimde ya da görsel tasarımda yatay ve dikey çizgilerin farklı yoğunlukta veya uzaklıkta düzenlenmesiyle yaratılan denge ve ahenk nasıl ki bir doku oluşturuyorsa, müzikte de seslerin ve ezgisel çizgilerin oluşturduğu etkiyi anlatan doku vardır. Geleneksel tasarım diliyle aktarılan bu imgelerin tekrarı ve silüet yansımaları homofonik bir yapıya sahip olan variation no 1, tüm parçaların aynı ritme sahip olduğu anlamına gelmektedir yani arka planda yer alan eşliğin tek ses olan asıl ezgiyi destekler. Bu nedenle tasarımda net olan el figürü, tasarım kompozisyonu boyunca silüet ve net görüntü içinde tekrar eder. Batı sanat müziğinde Rönesans ile birlikte kullanılmaya başlanan homofonik dokunun en fazla görüldüğü dönem Klasik dönemdir. Buna Haydn ve Mozart'ın çoğu sonatı örnek gösterilebilir. Ayrıca Romantik Dönem bestecilerinden Chopin veya Strauss'un valsleri de homofoniye iyi bir örnektir. Ezgiye eşlik eden sol eldeki sürekli tekrarlanan 3 zamanlı akor eşlikleri gibi (Gürgen, 2015, s. 8).

3.2.3. Varyasyon (Çeşitleme) No.2 İçin Görsel Tasarım Önerisi

Görsel 7. La Folia Variation no.2 (Sor, 1824)

Görsel 7'de, çeşitleme No.2'de melodi partisi görece arka plana gitmiştir. Eşlik partisindeki üçlülerin, homofoni ve kontrast bir melodi oluşturduğu görülmektedir. Görsel 8'de olduğu gibi melodi temadan oldukça uzaklaşır. Bu çeşitlemede doku tema gibi hem homofoniye, hem de polifoniye içerir. Üçlü eşlikler armonik bir yapı oluşturarak aynı zamanda melodiye kontrast bir polifonik işlevi de görür. 7. ölçüde polifoni net olarak görülür. Bu çeşitlemede temel armoni şu şekildedir:

I / V / I / VII / III / VII / I / V / I / V / I / VII / III / VII-I-V / VI-IV-V / I /

İlk ölçüdeki, melodideki dörtlük ritimlerle, eşlikteki ardı ardına gelen sekizliklerin oluşturduğu karşıtlık bu çeşitlemenin akıcı ritmik karakterini oluşturur. Söz konusu çeşitlemede ritmik aksanların melodide olduğu görülür. Bu bağlamda aksanlar birinci ve üçüncü vuruşlardadır (Ergüden, 2010, s. 114-115).

Görsel 8. La Folia Variation No.2 İçin Görsel Tasarım (Tasarım: Meyrem Deveci, 2024).

Variation No.2'de doku temadaki gibi homofoniyi içerirken aynı zamanda polifoniyi de içermektedir. Polifoni müzikte, iki ya da daha fazla farklı ezgisel çizgilerin bir arada işlenip duyurulması anlamına gelir. Dolayısıyla eserde ritmik melodide birinci ve üçüncü vuruşların vurgulanmasından dolayı Görsel 8'deki tasarımda, iki el figürünün daire formu etrafında dönerek eserdeki ezgi yansıtılmaya çalışılmıştır. Eserde polifonik Barok çağa özgü kurallar ile spontan ezgisel çizgilerin bir araya getirilmesi söz konusudur (Forney ve Machlis, 2007, 23, aktaran Gürgen, 2015). Bu nedenle Variation No.2'nin merkezindeki kırmızı daire polifonik yapının kaynağı olan döneme (Barok'a) vurgu yapmak için Barok'a özgü motif daire içinde açık bir kompozisyona dahil edilerek geçmişe uzanan tekniği/yapıyı ifade eder.

3.2.4. Varyasyon (Çeşitleme) No.3 İçin Görsel Tasarım Önerisi

Görsel 9. La Folia Variation no.3 (Sor, 1824)

Görsel 9'daki çeşitlemede melodi iyice ön plana çıkar ve belirginleşir. Melodide ritmik kalıp birinci çeşitlemeyle aynıdır. Bu çeşitlemede armonik kalıp temel kalıba göre şöyle detaylanmıştır:

/ I / V / I / VII / III / VII / I-IV-VV / I-V-V / I / V / I / VII / III / VII / I-IV-V / I /

4. ve 12. ölçülerde apojatürler kullanılmıştır. Bu çeşitleme melodi ve eşlikten oluşan homofonik dokudadır. Melodideki ritim birinci çeşitlemedeki gibidir. Bas ve eşlik ise ikincil bir ritim vermektedir. Tempo bir önceki çeşitlemeye göre katlanmıştır (Ergüden, 2010, s. 116-117).

Görsel 10. La Folia Variation No.3 için Görsel Tasarım (Tasarım: Meyrem Deveci, 2024).

Variation no.3 için oluşturulan görsel 10'daki tasarımda, özellikle müzik eserinde kullanılan süslemelere vurgu yapılır. Eserde 4. ve 12. ölçülerde apojatürler kullanıldığından; tasarımda iki net el-kol imgesinin arasında saydam biçimde yansıtılan dört el hareketi 4. ölçüye gönderme yapmak için kullanılmıştır. İki net el-kol imgesiyle + dört saydam net el-kol imgesinin aşağıdan yukarıya tam zıt biçimde yerleştirilerek 12. ölçü vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, tamamen öznel bir tasarım yaklaşımından doğar. Görsel tasarımdaki bağlam, tıpkı bir bulmaca oyunu gibi imgelerle ilişkilendirilmesi sonucunda imgelerin göndermeleriyle anlam inşa edilir. Müzikteki apojatürler, önemli bir süsleme çeşididir. Melodik bir süsleme olarak; genellikle esas notanın bir nota aşağısını veya yukarısını işaret eden ifadedir. Görsel tasarımdaki kompozisyonda da el-kol imgesinin tekrarlanışında yukarı-aşağı ve sağ-sol yönünde vurgulanan bir diziliş vardır. Görsel tasarımda estetik etki yaratılmaya çalışılırken, çeşitlemenin (variationun) karakteristiği de vurgulanmaya çalışılır. Gitarın tellerine ve sütuna dönüşen kol, eserin hem dönemine (Klasizm'e) hem de gitar bestecisi Fernando Sor'a ve gitar enstrümanı ile ortaya koyduğu bu esere, eserdeki apojatüre vurgu yapılır. Barok, Klasik ve Romantik dönemler süresince apojatür, özellikle recitatiflerde, notada yazılmamış olsa bile varmış gibi icra edilmektedir (Grove Music Online, 2001, aktaran Yiğit ve Nayir, 2019. Rönesans Dönemi'nde süslemelerin çoğunlukla doğaçlama yapılmasından dolayı farklı ve daha serbest uygulamalarla karşılaşılır. Ancak mevcut olan farklı fikirler, uygulamalar ve tartışmalar sonrasında günümüzde benimsenen en yaygın süslemeler mordan, trıl, apojatür ve grupetto olduğu görülür (Yiğit ve Nayir, 2019, s. 1597).

3.2.5. Varyasyon (Çeşitleme) No.4 İçin Görsel Tasarım Önerisi

Görsel 11. La Folia Variation no.4 (Sor, 1824)

Görsel 11'deki çeşitlemede iki melodinin birbirleriyle diyalog yaptığı görülmektedir. Yüksek partide Folia'nın ısrarcı melodisi çeşitlenerek devam eder. İkinci ölçüdeki, vuruş başlarındaki notaları ve dördüncü ölçüdeki sol notaları vurgulandığından Folia hattı belirginleşir. Dördüncü çeşitlemede bas partisi 5-8. ile 15. ve 16. ölçüler arasında daha hareketli, yüksek partiye göre dominant olduğu görülür. Bu çeşitlemede üçlemeler ritmik karakteri belirler. İki partinin diyalogunda ritmik olarak üçlemelerle, dörtlük vuruşların kontrastı bulunur. Söz konusu çeşitlemede armonik kalıp şu şekildedir:

I / V / I / VII / III / VII-VII-V / I-IV-VV / I -V-V / I / V / I / VII / III / VII-VII-V / I-IV-V / I /

Bu çeşitlemede doku homofoniktir (Ergüden, 2010, s. 118-119).

Görsel 12. La Folia Variation No.4 İçin Görsel Tasarım (Tasarım: Meyrem Deveci, 2024).

Variation No.4 için yaratılan görsel 12'deki tasarımda özellikle iki melodinin birbirleriyle diyalogu ve ölçüler arasındaki daha çok hareketli bir sese dönüşmesi vurgulanmıştır. Bu nedenle görsel tasarımda renkli toplara hız efekti verilmiştir. İki kol arasındaki üç renkli topların tekrar eden dizilişlerinde hız efektiyle özellikle ikişer top vurgulanmaktadır. İki yönlü ellerin birbirine montajı, kollar arasından akan

renkli topraklar, iki melodinin sürekli birbiriyle olan ilişkisinin tekrarı estetik bir ifadeyle yaratılmaya çalışılmıştır. Tasarımda parmak uçların dokundurulmasıyla zikzak bir hareket oluşturulmaya çalışılır. Bu çeşitlemede eserin dinleyiciye hissettirdiği hareketli / hızlı ritimler toprakların hareket efektiyle ve zikzak pozisyonundaki kollarla yansıtılmaya çalışılmıştır. Çeşitleme No.4 için tasarımda eserin belirgin karakteristik özelliği, imgelerin birbiriyle olan kompozisyon ilişkisiyle (yerleşimiyle) vurgulanmaktadır.

Sanatların ortak dili vardır. Sanatın her bir disiplini içinde de ortak terimler ve bu terimlerin alanında karşılık bulduğu benzer yönler vardır. Müzikle ilgili faktörler ezgi, ritim, form, tını, doku gibi kavramların herhangi bir tasarımda ya da resimde ritim, hareket, doku, form, yön, tekrar vb. terimlerinin karşılığını bulması gibi... Bir müzik eserinde tema ve çeşitlemeler arasında sürekli bir ilişki içinde olup en etkili melodiyi, tınıyı, ritmi, dokuyu, duygu yakalamaya çalışılırken, tasarımda da imgelerin birbiriyle olan ilişkisi ile en çarpıcı estetik ifade yakalanmaya çalışılır.

4. Bulgular

Görsel tasarım ile müzik arasındaki ilişkilendirme ve eşleştirmelerin eserin (La Folia'nın) anlaşılmasına etkisine ilişkin bulgular:

"Sizce farklı sanat alanlarındaki (görsel tasarım ve müzik arasındaki) ilişkilendirme ve eşleştirmeler eserin anlaşılmasında daha etkili oldu mu?" (Görüşme formu soru:1) sorusuna; katılımcıların %100 'ü etkili olduğunu düşündüklerini ifade ettikleri görülmüştür. "Sizce çalınan müzik eserine eş zamanlı olarak sunulan görsel tasarımların dijital ortamda sergilenmesi, sahne ve müzik performansı açısından daha çok dikkatinizi çekti mi?" (Görüşme formu soru:2) sorusuna katılımcıların %100 "Evet" yanıtını vermeleri, görsel tasarımla dinletinin sahnede eş zamanlı sunulmasıyla izleyicilerin müzik ile görsel tasarım arasında bir ilişki kurduklarını ve müzik eserini algılarında görsel bir canlandırmaya yol açtığı söylenebilir.

Tablo 2. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sahne ve müzik performansının görsel tasarımlarla desteklenmesinde izleyenlerin sahne odak ve algısına etkisine yönelik bulgular:

	Frequency	Percent
Evet	10	83,4
Hayır	1	8
Kısmen hoşuma gitti. Evet	1	8
Total	12	100,0

"Size sunulan görsel tasarımların müzik eserinin tüm varyasyonlarına eşlik etmesi konser sahnesi açısından hoşunuza gitti mi?" (Görüşme formu soru:5) sorusuna yönelik verilen yanıtlar şu şekilde değerlendirilmiştir ve araştırma amacının 2. sorusuna yanıt aranmıştır.

Tablo2'de katılımcıdan 3 kişinin bu soruyu yanıtlamadığı, %83,4 'si "evet" dediği görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların çoğunun gitar dinletisinde her çeşitlemede esere göndermeler yapan görsellerle eşlik edilip müzik sahnesinin renklendirilmesi ve zenginleştirilmesini beğendiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 3. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak dinleyici ve izleyicinin görsel tasarımlarla desteklenmiş müzik dinletisinde bulunma sıklığına ilişkin bulgular:

Valid	Frequency	Percent
Bulunmadım	13	86,7
Evet bulundum	2	13,3
Total	15	100,0

“Daha önce görsel tasarımlarla desteklenmiş bir konserde dinleyici olarak bulundunuz mu? Böyle sahnelerle daha çok tanıklık etmek ister miydiniz?” Görüşme formu soru:3) sorusuna yerilen yanıtlar aşağıdaki tabloda yer verilmiştir. Araştırma amacının 3.sorusuna yanıt olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3’e göre katılımcıların %86,7 ‘si “görsel tasarımlarla desteklenmiş dinletide” bulunmadığını belirttiği görülür. Yukarıdaki soruyla birlikte; “Sizce müzikteki önemli eserlerin sunulduğu herhangi etkinlikte “hareketli ve 3 boyutlu görsel imgelerle” müziğin içeriğine göndermeler yapılarak izleyici ve dinleyiciye sunulması ve müzik eserlerinin dinletisinde yeni teknolojik sunumların gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?” (Görüşme formu soru:7) sorusu analiz edildiğinde şu bulguya varılmıştır;

Tablo 4. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak dinleyicinin görsel tasarımlarla desteklenmiş konser sahnelerine tanıklığına/ tanıklık etme isteğine ilişkin görüşlerin bulguları:

Valid	Frequency	Percent
Bulunmadım	13	86,7
Evet bulundum	2	13,3
Total	15	100,0

Tablo 4 araştırma amacının 4. soruna ilişkin bir değerlendirmedir. “Daha önce görsel tasarımlarla desteklenmiş bir konserde dinleyici olarak bulundunuz mu? Böyle sahnelerle daha çok tanıklık etmek ister miydiniz? Açıklayarak yazınız.” şeklindeki görüşme formundaki soruya yanıtları değerlendirildiğinde; katılımcıların %86,7 ‘bulunmadığını belirttiği görülür. Bu değerlendirme aşağıda tablo 4’te araştırmanın 4. ve 7. amaç sorularına verilen yanıtların birlikte değerlendirilmesiyle pekiştirilir.

Tablo 5. Dinleyicinin görsel tasarımlarla desteklenmiş konser sahnelerinin tanıklık etme durumuna ve müzikteki önemli eserlerin sunulduğu “hareketli ve 3 boyutlu görsel imgelerle” müziğin içeriğine göndermeler yapılmasının etkisine ilişkin görüşlerin bulguları:

Soru 3	Soru7	Hayır, etkili olacağını düşünmüyor	Total
	Evet, etkili olacağını düşünüyor		
Bulunmadım	11	1	12
Evet bulundum	1	0	1
	12	1	13

Tablo 5’te daha önce böyle bir etkinlikte bulunmayan 12 kişiden 11’i (yani %92,3 ‘ü de denebilir), “hareketli ve 3 boyutlu görsel imgelerle” müziğin içeriğine göndermeler yapılmasını etkili olabileceğini düşünürken, 1 kişi etkili bulmadığını düşündüğünü ifade etmesi, katılımcıların çoğunun görsel tasarımlarla desteklenmiş gitar dinletisinin daha etkili olduğu yönünde bir değerlendirme yaptığını göstermektedir.

Tablo 6. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak görsel tasarımların gitar dinletisinin görsel tasarım ve müzik algısı etkisi açısından yararına yönelik bulgular:

	Frequency	Percent
Evet düşünüyor	13	86,7
Hayır düşünmüyor	2	13,3
Total	15	100,0

"Disiplinlerarası bir yaklaşımla gerçekleştirilen bir dinletinin (görsel tasarım + müzik) algısı ve etkisi açısından daha yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?" (Görüşme formu soru:4) sorusuna;

Tablo 6'da katılımcıların %86,7 'sinin "evet yararlı olduğunu düşünüyorum" yanıtını vermesi bir konserde müziğin görsel tasarımıyla desteklenmesinin ve ilişkilendirilmesinin algı açısından yararlı bulduklarının ifade ettikleri düşünülebilir.

Tablo 7. Disiplinlerarası bir yaklaşım olan çalışmada görsel tasarımlarla desteklenmiş bir dinletide görsel tasarım ile müzik eseri arasında bağlam kurmaya ilişkin bulgular:

	Frequency	Percent
Evet,	12	92,3
Hayır	1	7,3
Total	13	100,0

"Size sunulan görsel tasarımlar (tasarım imgeleri) ile müzik eseri arasında herhangi bir ilişkin kurmanıza (zihninizde imgesel bir yolculuğa/bağlama) neden oldu mu?" (Görüşme formu soru:6) sorusuna;

Tablo 7'de de katılımcılardan 2 kişinin bu soruya yanıt vermediği görülür. Katılımcıların %92,3 ü ise "evet" yanıtını vererek La Folia eseri için kurgulanan görsel tasarımların, müzik eseriyle bağlam kurma konusunda olumlu bir yaklaşım sergiledikleri ve tasarımın zihinlerinde bir görsel bağlam yaratabilmelerine aracılık ettiği söylenebilir.

Tablo 8. Müzikteki önemli eserlerin sunulduğu herhangi etkinlikte "hareketli ve 3 boyutlu görsel imgelerle" müziğin içeriğine göndermeler yapılmasına ilişkin bulgular:

Soru 7	Frequency	Percent
Evet, etkili olacağını düşünüyorum	12	92,3
Hayır, etkili olacağını düşünmüyorum	1	7,3
Total	13	100,0

"Sizce müzikteki önemli eserlerin sunulduğu herhangi etkinlikte, "hareketli ve 3 boyutlu görsel imgelerle" müziğin içeriğine göndermeler yapılarak izleyici ve dinleyiciye sunulması ve müzik eserlerinin dinletisinde yeni teknolojik sunumların gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?" (Görüşme formu soru 7) sorusuna;

Tablo 8’de katılımcılarda 2 kişinin bu soruya yanıt vermediği görülür. Katılımcıların %92,3 ü ise “evet, etkili olacağını düşünüyorum” şeklindeki yanıtları önemli müzik eserlerinin 3D ve hareketli grafik ve görsellerle desteklenmesinin gerekli olduğunu ve algılarını olumlu yönde etkilediğini düşündükleri ifade edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Sanatın çeşitli alanlarının bir arada sunulmasının ve desteklenmesinin sanatla ilgili olan bireyler için disiplinlerarası bir algının oluşturulmasında etkili olduğu görülmektedir. Bu aynı zamanda kültürel ve sanatsal bilgi birikimi konusunda önemli bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın bazı sorularına yönelik katılımcıların yaptığı açıklamalarda, her iki alana ilişkin (müzik ve görsel tasarıma yönelik) alan-terim, dil yoksunluğu fark edilmektedir. Dinleti sonrası izleyici gitar dinletisine ve sunuma yönelik beğenilerini ifade etseler de açık uçlu görüşme sorularını cevaplamada ve tam olarak müzik ve tasarım disiplinine ilişkin duygularını ifade etmede ya da yazılı olarak yansıtmada zorlandıkları gözlemlenmiştir. Bu durumun her iki disipline ilişkin alan terimlerinin hakimiyetinin yoksunluğundan ve bilgi yetersizliğinden kaynaklı olduğunu düşündürmektedir.

Katılımcıların sanatın görsel ya da müzik alanına ilişkin açık uçlu soruların yanıtlarında duygularını, deneyimlerini, bilgilerini yeterli düzeyde ifade edemeyişlerinin yanı sıra, olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerini ifade edişlerinde sanat dilini kullanma yoksunluğu da fark edilir. Bu nedenle güzel sanatlar eğitimi ya da herhangi sanat alanlarında eğitim gören bireylerin / bölüm öğrencilerinin, eğitimi süresi boyunca sunulacak olan çeşitli açıklayıcı, eğitici disiplinlerarası sanat aktivitelerini eğitim amaçlı gerçekleştirilmesi önerilir. Bu tür aktiviteler eğitimin bir parçası olarak görülmeli ve bireylerin, algıları çok yönlü olarak harekete geçirilmeli, sanatın çeşitli disiplinlerine ilgileri artırılmalıdır. Böylece sanat alanında yetişen bireylerin çeşitli sanat üzerine tartışabil, sanatı okuyabilme becerisi kazandırılmalı ve entelektüel bilgi birikimi önemsetilmelidir.

Günümüzde bir sanat ürününün multidisiplinlerle desteklenmesi ya da sunulması ürünün kendisine olan ilgiyi artırmaktadır. Sanatın çeşitli teknikleri, yorumu, estetiği ve dili aslında izleyiciyi/dinleyiciyi kültürel anlamda eğittiği söylenebilir. Bu nedenle bireyin sanatla olan ilişkisinde donanımını zenginleştirmek, sanata yönelik algısını artırmak için disiplinlerarası sanat ürünlerine yer verilmesi gerekir. Disiplinlerarası sanat metotlarına tanıklık ettiğimiz ve yaşamımıza dahil ettiğimiz kadar; sanatla olan ilişkimizi iyileştirebilir, zenginleştirebilir, anlamlandırabilir ve kavrayabiliriz.

Müzik ve görsel tasarımı bir arada sunan Görsel Çağrışimli Gitar Dinletisi adlı sanat etkinliğinde uygulanan görüşme formunun verilerine bakıldığında; izleyicinin sanatın iki disiplinine ilişkin iş birliği konusundaki görüşleri genelde olumlu olup görsel algının işitsel algıyla birlikte harekete geçmesinin yararlı ve etkileyici bulduklarını açıklamaktadırlar. Katılımcıların çoğu disiplinlerarası çalışmanın görsel tasarımın diliyle müzik eserin zihindeki imgesel olarak algılanması konusunda yardımcı bir metot olduğunu düşünürken, katılımcıların çok azı ise bu metodun zihinlerinde imgesel formu sınırlandırdığını ifade etmektedir. Bu düşüncenin nedeni katılımcının sanatsal görsel imgelerle olan aşinalığının sınırlılığı ve görselleri yorumlama konusundaki donanım ve kültürel bilgi yetersizlik olarak değerlendirilmektedir. Bilinen şu ki, hiçbir sanat eseri (resim, sinema, fotoğraf vb. görüntüler hatta herhangi bir konuda yazarın betimlemeleri) üzerine yeniden düşünce inşa etmeye, sanatçının yorumu üzerine yorum eklemeye engel değildir. Ancak buna koşul şudur; bireye söz konusu sanat ürünü üzerine düşünebilecek, ürünü yorumlayabilecek bilgi birikimi kazandırılması gerekir. Bir sanat ürünü üzerine geliştirdiğimiz estetik beğeni, estetik tavır ve estetik yargı da ancak kültürel bir birikimden doğar.

Sanat daima yeni arayışlar içinde olup kendini daima yeni bir ifade biçimiyle sunmak zorundadır. Bu araştırmada gerçekleştirildiği bölge (Van ili) açısından Görsel Çağrışimli Gitar Dinletisi yeni bir ifade biçimi olarak -izleyici/dinleyiciyle buluşturularak katılımcılardan elde edilen veriler sonucunda şu öneriler özetlenmektedir:

Müzik ve görsel tasarım sentezlenerek başta Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerinde (bu bölümlerde özellikle Resim-İş Eğitimi ABD ve Müzik Eğitimi ABD) sanat alanında eğitim gören bireylerin her iki alanının bilgisinin ve her iki disiplinin algısının yeterli düzeyde kazandırılması konusunda çeşitli sanat aktivitelerine yer verilmesi önerilebilir. Her iki alanın eğitimcileri ve öğrencilerinin (Eğitim Fakültelerine bağlı olarak tek bir bölüm adı altında ‘Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’ olarak geçmektedir. Ancak, tek bir bölüm olmasına rağmen iki farklı bölümmüş gibi birbirine ve birbirinin alanına oldukça yabancıdır. Oysaki; Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nde okuyan bireyleri daha nitelikli ve donanımlı yetiştirmek gerekir. Bu bireyleri sanat alanı kapsamında sanatın pek çok disiplinin okur-yazarı olarak yetiştirmek için her iki ana bilim dalının (müzik-resim) birbirinden yararlanması gerekmektedir. Özellikle çağımızda çok yaygınlaşmış olan

disiplinlerarası yaklaşımı içinde teknoloji, müzik ve görsel sanatın senteziyle gerçekleşen dikkat çekici, büyüleyici sanat, sanat eserleri bulunmaktadır. Sanat üreticisinin sanatın çeşitli tekniklerini kullanarak sanatını gerçekleştirebilmesi ya da dinleyici ve izleyicinin çeşitli disiplinleri belli bir yeterlilikte anlamlandırabilmesi beklenir. Entelektüel, algıları açık düzeyde bireylerin yetişmesi yalnızca ders müfredatına bağlı verilen eğitimle değil, aynı zamanda bölüm öğrencilerinin eğitimi süresince kendilerine sunulan çeşitli açıklayıcı, eğitici aktivitelerle de sağlamak mümkündür. Bu tür aktiviteler eğitimin bir parçası olarak görülmeli ve bireylerin, algıları çok yönlü olarak harekete geçirilmeli, sanatın çeşitli disiplinlerine ilgileri artırılmalıdır.

Çeşitli sanat dallarının kültürel bilgisine sahip olan daha geniş (dinleyici/izleyici) katılımlı kitlesinin sanat algısı ölçülerek disiplinler arası müzik-görsel tasarım sentezinin etkisi değerlendirilebilir.

Görsel ve işitsel algı geliştirilmesi açısından yeni teknolojik metotlar göz önünde bulundurularak önemli klasik müzik eserleri, hareketli ve 3D görsel tasarımlarla, soyut animasyonlarla desteklenerek ve müzik eserlerinin içeriği vurgulanarak görsel- işitsel anlamda eğitici aktivitelerle daha sıklıkla yer verilebilir.

Araştırma ön test ve son test biçiminde deneysel bir çalışma deseniyle gerçekleştirilmemiştir. Araştırma doğal bir konser/dinleti ortamında gerçekleştirildiğinden, dinleti ortamındaki katılımcıları ön test ve son test uygulamalarının her aşamasında bir arada tutmanın ya da aynı katılımcıyı araştırmaya dahil etmenin zor olacağı düşünüldüğünden, deneysel çalışma yerine katılımcıların görüşlerinin alınarak verilerin elde edilmesi tercih edilmiştir. Bu alanda deneysel bir çalışmanın sonuçlarını değerlendirmek için dinleti etkinliğinin baştan deneysel çalışmadaki test gruplarına göre organize edilmesi önerilir.

Kaynakça

- Arnheim, R. (2012). *Görsel Düşünme*. (2.Baskı). Metis Yayınları.
- Dewey, J. (2005). *Art As Experience*. Penquin Group.
- Ergüden, C. B. (2010). *Çeşitlemelerin Dönemler ve Performans Teknikleri Bağlamında Karşılaştırmalı İncelenmesi*. (Tez no: 279138) [Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürgeç, E. T. (2015). Müziğin Temel Bileşenleri ve Müzik Dinlemenin Kavramsal Boyutu. *Ulakbilge*, 3(5), 1-14.
- Hudson, R., (1982). The Folia, the Saraband, the Passacaglia, and the Chaconne: The Historical Evolution of Four Forms that Originated in Music for the Five-Course Spanish Guitar, Vol. 1, The Folia, compiled by Richard Hudson. Neuhausen-Stuttgart: American Institute of Musicology: Hanssler-Verlag. <http://www.corpusmusicae.com/msd/msd-samples/54-035-020spgs.pdf>
- Jeffery, B. (1994). *Fernando Sor composer and guitarist* (2.baskı). Tecla.
- Kınıklı, B., B. (2015). Folia'nın tarihsel yolculuğu. *NWSA-FineArts*, 10(2), 75-86.
- Özdoğan, A., Sevinç, B. vd. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (2.Baskı) (Ed. Kaan Böke). Alfa Yayınları.
- Say, A. (2005). *Müzik sözlüğü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sor, F. (1824), Les folies d'Espagne, Op. 15. Movement/Sections 6movemets. Genre categories variations, minute, Dances. [https://imslp.org/wiki/Les_folies_d'Espagne%2C_Op.15_\(Sor%2C_Fernando\)](https://imslp.org/wiki/Les_folies_d'Espagne%2C_Op.15_(Sor%2C_Fernando))
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (8.Baskı). Seçkin Yayınları.
- Yiğit, E. E. ve Nayir, A. E. (2019). Rönesans ve Barok Dönem müzikal süslemelerinin tarihsel gelişimlerine, Uygulanış Şekillerine Bir Bakış. *İdil*, 63, 1591-1602. <https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1573464899.pdf>
- Yücel, H. (2013). *İmgeden yoruma* (1. Basım). Ayrıntı yayınları.